

# ШКОЛА ЯК ФАКТОР СОЦІАЛІЗАЦІЇ УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ

**Н. В.ЗАВЕРИКО**

*Україна, м. Запоріжжя, Запорізький національний університет*

Соціальні перетворення, що понад 20 років відбуваються в Україні призвели до погіршення соціально-економічного стану сімей, поширення соціального сирітства, деформації суспільних цінностей, поширення негативних явищ у середовищі неповнолітніх, зокрема: домінування кримінальної субкультури, вживання алкоголю, тютюну, наркотичних речовин, лібералізація статевої моралі, зниження віку «сексуального дебюту» тощо. В цих умовах школа залишається тим осередком, що, з одного боку, транслює вплив середовища на формування особистості, а з іншого, своїми специфічними засобами формує людину, відповідно до соціального ідеалу.

В педагогічній науці школа розглядається як спеціально створений державний заклад, головним завданням якого є соціальне виховання дітей та молоді. В соціальній педагогіці існують два підходи щодо визначення ролі та функцій сучасної школи. Перший підхід характеризує школу як соціальну інституцію, яка виконує такі функції: культурно-освітню, регулятивно-виховну, комунікативну, організаційно-управлінську, соціально-інтегративну, суспільно-політичну.

Сучасна загальноосвітня школа як інститут соціального виховання становить собою:

- освітньо-виховний заклад, що реалізує функції виховання через освіту учнів;
- організацію (загальношкільну та мережу первинних), що здійснює вплив на школярів у процесі життєдіяльності у позанавчальний час;
- соціально-психологічну групу, вплив якої на учнів відбувається під час неформального спілкування та вільної життєдіяльності, що не організується педагогами.

Згідно іншого підходу, школа виступає одним із мікрофакторів соціалізації особистості, уніфікуючи її розвиток, визначаючи не лише майбутні професійні можливості молодого покоління, але й їхні особистісні характеристики. У шкільній життєдіяльності проявляються усі складники соціалізації: стихійна соціалізація, відносно спрямована соціалізація, виховання та самозміна, саморозвиток особистості.

Стихійна соціалізація стає можливою завдяки відкритості даного закладу, що проявляється через постійний обмін інформації з навколишнім середовищем. Передбачаючи негативні наслідки та реагуючи на прояви стихійної соціалізації, школа організує діяльність щодо створення додаткових підтримувальних або контрумов для формування у дітей образу світу з певними позитивними характеристиками за допомогою усіх доступних школі засобів.

У сучасних умовах школа виконує нові соціально-педагогічні функції: соціально-виховну, охорони та зміцнення здоров'я учнів у процесі навчання, соціально-педагогічної підтримки сім'ї, соціально-психологічної допомоги дітям та їх батькам, захисту прав дітей; соціально-педагогічної допомоги у життєвому та професійному самовизначенні школярів; соціально-культурній адаптації тощо (М.В.Шакурова).

У рамках шкільної життєдіяльності активно відбувається самозміна учня – процес та результат усвідомлених, цілеспрямованих зусиль людини, спрямованих на те, щоб стати іншим. Шкільна життєдіяльність по відношенню до самозміни особистості може характеризуватися як: та, що підтримує позитивні самозміни; та, що гальмує самозміни; та, що провокує деструктивні форми самозміни.

Сьогодні школа розглядається як відкрита соціальна система, яка включає:

- розширення соціальних контактів школи із сім'єю;
- взаємодію школи із закладами додаткової освіти, культури, іншими соціальними інститутами;
- інтеграцію зусиль педагогів з широким колом громадськості;
- проведення уроків, позаурочних занять за межами школи: у майстернях, лабораторіях, на свіжому повітрі тощо.

У системі соціального виховання можна визначити три взаємопов'язаних напрямки діяльності школи та інших соціальних інститутів:

–передавання (організація) соціального досвіду учням, створення необхідних сприятливих умов для повноцінної самореалізації, саморозвитку особистості, її самоактуалізації у близькому оточенні, самовиховання у напрямку, бажаному для суспільства; активізація усіма суспільними засобами інтелектуального, емоційного, морального, культурного, фізичного та інших напрямків розвитку особистості;

–створення сприятливого середовища в сім'ї та її близькому оточенні, формування у мікросередовищі соціально значущих групових і колективних норм, орієнтацій і цінностей, що є основою сприятливого психологічного клімату, високого емоційного тону, та сприяє збереженню референтної значущості цього оточення для особистості;

–ресоціалізація і соціальна реабілітація, що передбачають комплекс заходів подолання асоціальних відхилень і профілактику правопорушень у дітей, підлітків, молоді, забезпечення соціальної допомоги і захисту дітям, підліткам та молоді з особливими потребами з метою подолання їх соціальної дезадаптації і включення в життя.

Реалії сучасного життя обумовлюють стонівлення моделі соціально активної школи, яка не лише надає освітні послуги, а й сприяє розвитку громади, організує співпрацю батьків, школи та громадськості у вирішенні соціальних проблем не лише дітей та молоді, а й членів усього пришкольного соціуму. Така школа організовує соціально-педагогічну роботу на принципах партнерства, поваги, інтеграції ресурсів соціуму.

Необхідність виконання школою зовсім нових соціально-педагогічних функцій, що обумовлені необхідністю впливу на соціокультурну ситуацію, потребу розвитку соціально-психологічної служби, в складі не лише психолога, а й соціального педагога, серед професійних завдань якого виокремлюються: формування гуманістичних стосунків між вихованцями, учнями й педагогами; охорона та захист прав та інтересів дітей; вивчення особливостей особистості учня та соціальної ситуації розвитку та умов його життєдіяльності; вияв інтересів, потреб, проблем і труднощів дітей та підлітків; створення атмосфери психологічного комфорту для учнів у навчальній та позанавчальній діяльності; організація та координація різних видів позанавчальної діяльності; попередження конфліктів в учнівському середовищі; допомога старшокласників у професійному самовизначенні; орієнтація учнів на здоровий спосіб життя; профілактика правопорушень серед учнівської молоді, робота з учнями «групи ризику»; посередницька діяльність між учнями та адміністрацією; організація взаємодії школи та сім'ї у вихованні дітей, підлітків та старшокласників.

Таким чином соціально-педагогічна місія школи як традиційного соціального інституту і агента соціалізації полягає у забезпеченні прав дитини, формуванні у неї необхідного адаптаційного потенціалу, створенні відповідних умов для її самореалізації, а також мінімізація негативних впливів соціуму на особистість шляхом використання сприятливих факторів соціального оточення.